



Josef Imberg

Om ni förlåter någon hans synder

(Joh. 20:23)

Om själavård och bikt

Orden i överskriften är talade av Herren Jesus själv. När han säger "om", är det inte fråga om något som är osäkert eller ett de hårda vilkorens "om". Det är ett faktiskt konstaterande att något finns: "om" eller "när" ni förlåter någon hans synder, då är de verkligen förlåtna. De finns inte mer.

När det gäller syndernas förlåtelse på det här sättet, har vi flera namn på denna. De vanligaste namnen är avlösning och bikt. "Bikt? Är inte bikten avskaffad i vår lutherska kyrka?" vill många invända. Det påstås så ibland, men hur många gånger man än påstår det, blir det inte sant. Det har nämligen aldrig varit sant. Bikten har aldrig varit avskaffad i den lutherska kyrkan. Philip Melancton, som kände Martin Luther och levde och arbetade tillsammans med honom, skrev 1530: "Bikten är icke avskaffad i våra kyrkor" (Augsb. bekänn.). För att visa hur den fungerade i kyrkan, och även skulle fortsätta att fungera, beskrev han hur den användes på Luthers och hans egen tid: Före nattvardsgångarna hade man förhör och samtal med nattvardsgästerna och meddelade dem avlösning. Man försökte också lära folket att "sätta det högsta värdet på avlösningen, emedan den är Guds eget ord och avkunnas på Guds befällning. Nyckelmakten hålles högt i ära, och man erinrar om vilken tröst den bringar försträckta samveten."

Men om nu bikt och avlösning inte alls är avskaffade, hur vanliga är de då? Här får vi skilja på den bikt och avlösning som sker i samband med gudstjänst och nattvardsgång och den som sker enskilt. De förra kan man i viss mån studera genom att vara närvarande och se sig om i kyrkorummet, men de senare, den enskilda bikten och avlösningen, hur skulle man kunna mäta dem? Det finns sådana som menar att den enskilda bikten i stort sett har upphört i Svenska kyrkan. Det finns andra som däremot hävdar att den är mycket brukad. Ligger då sanningen någonstans mitt emellan? Det är en fråga som det egentligen är felaktigt att besvara. En präst kan

nämningen inte, om han vill vara en riktig präst, gå och berätta för någon att han har många enskilda samtal eller att han ofta meddelar avlösning. Något sådant skulle kunna få föroländande konsekvenser. De som besöker honom i andra ärenden än själavård skulle ju bli misstänkta för att gå och bika saker och ting — och tänk vad människor då skulle gissa — och de som ville gå och bekänna något skulle knappast våga. Om sådana saker håller därför både prästen och de biktande själva alldeles tyst. Därför kan det inte vara allmänt känt hur vanliga biktssamtalen är. Och det är inte heller nödvändigt. Viktiga är att dessa tillfällen finns — och att de brukas.

Syndernas förlåtelse i Jesu namn

Bikten hänger samman med Guds nåd och syndernas förlåtelse. Bikten säger oss, liksom Guds Ord, Dopen och Nattvarden, att syndernas förlåtelse finns att få och är tillgänglig för var och en av oss. I Jhus Kristi kyrka lever vi just under de förhållanden som var utlovade i Gamla Testamentets tid: "Jag skall förlåta deras missgärning, och deras synd skall jag inte mer komma ihåg" (Jer. 31:34). Men om det alltså finns förlåtelse, är det ändå bara Gud som kan ge den. Människor kan ju inte ta sig sådana befogenheter som tillkommer Gud ensam. Det finns ett mycket tydligt exempel på detta. Det hände en gång på Gamla Testamentets tid att en kung i Aram skrev ett brev till kungen i Israel och skickade detta med sin spefalske överbefälhavare Naaman. Han skrev så här: "Nu, när detta brev kommer dig tillhanda, må du veta att jag har sänt till dig min tjänare Naaman, för att du må befria honom från hans spefalska." När Israels kung hade läst detta brev, rev han i förskräckelse sönder sina kläder och utropade: "Är jag då Gud, så att jag skulle kunna döda och göra levande, eftersom denne sänder bud till mig att jag skall befria en man från hans spefalska?" (2 Kon. 5:6—7). Den spefalske Naaman blev verkligen renad från sin sjukdom, men inte genom den ene eller den andre kungen, utan genom Herrens tjänare, profeten Elisa. Gud ensam kunde bota spefalska, men han gjorde det genom en mänskliga som var hans tjänare. På sam-

ma sätt får Herrens nutida tjänare, som är Ordets tjänare, *utdelas hälsa i form av syndernas förlåtelse*. Det är bara Gud som kan förlåta synder, men han gör det genom mänskliga tjänare.

Men när hälsa på detta sätt delas ut till oss genom Herrens tjänare, är det viktigt att veta hur det är möjligt. Det kan bara ske *för Jesu skull och i Jesu namn*. Löfter härom var givet på många sätt i Gamla Testamentet, bl.a. i Jesajas bok: "Han var sargad för våra överträdelser skull och slagen för våra missgärningars skull. Straffet var lagt på honom, för att vi skulle få frid, och genom hans sår blir vi helade" (53:5). I Nya Testamentet visas det sedan hur detta löfte har blivit uppfyllt: "Där är Guds lamm som tar bort världens synd" (Joh. 1:29). "Blodet från Jesus, Guds son, renar oss från all synd" (1 Joh. 1:7).

Himmelrikets nycklar

Det var om just dessa ting Herren Jesus talade med sina lärjungar när han gav det löfte som samtidigt var en befällning och ett uppdrag till dem: "Om ni förlåter någon hans synd, så är de förlåtna, och om ni binder någon i hans synd, så är han bunden" (Joh. 20:23). Innebörden av hans ord är den, att om någon vill bli fri från sina synder och därför bekänner dem, *så skall han förklaras vara fri, och därigenom är han verkligen fri*. Men innebörden är också den, att om någon bekänner synden på ett sådant sätt, att han vill höra orden om förlåtelse och få det yttre anseendet bland människor att han är en ärlig och respektabel kristen, *men ändå vill ha sin synd kvar*, så skall han bindas vid sin synd, d.v.s. det skall högtidligt förklaras för honom att han är kvar i sin synd och att denna inte är förlåten. Detta lösande och bindande liknas vid bruket av ett par nycklar, som man kan använda till att öppna och stänga med. När vi talar om avlösningen som "nycklarnas ämbete", går det tillbaka till Jesu ord och löfte: "Jag skall ge dig nycklarna till himmelriket. Allt du binder på jorden skall vara bundet i himlen, och allt du löser på jorden skall vara löst i himlen" (Matt. 16:19). Jesus säger med dessa

ord, att hans tjänare visserligen uttalar förlåtelsens ord på jorden, men de har sin verkan inte bara i människans hjärta utan också *inför Gud i himmelen*. Det är ju där förlåtelsen, utstrykandet av synden, sker.

Syndernas förlåtelse, också genom bikt och avlösning, är något som har skett bland människor ända fram till vår egen tid, ja, det skall fortsätta så in till tidens slut. Jesus säger ju: "Jag är med er alla dagar till tidens slut" (Matt. 28:20). Jesus visste ju så väl att det inte bara under hans jordelivs dagar var illa ställt med människorna utan också skulle fortsätta att vara så. Även vi är ju "illa medfarna och hjälplösa, som får utan herde" (Matt. 9:36). När han utsåg tolv apostlar var det för att de skulle bli herdor för hans hjord. Apostlarna tillsatte sedan andra herdor som skulle fortsätta att ha hand om hjorden. Apostlarna och deras medarbetare anförtrorde uppdraget "åt pålitliga människor som kan lära ut det i sin tur" (2 Tim. 1:6—7; 2:2). "I sin tur" är också ord som pekar fram mot oss och vår tid. Det apostoliska arvet har gått vidare genom århundradena. Så har också syndernas förlåtelse genom "nycklarnas ämbete" fått vara en gåva som har delats ut åt människor i alla tider, bland alla stammar och tungomål och folk.

Hur går bikten till?

För att svara på den frågan måste vi allra först visa på den skillnad som finns mellan å ena sidan de vanligaste formerna av syndabekännelse-avlösning och å andra sidan den enskilda syndabekännelse-avlösning som vi kallar bikt.

Den allra enklaste och vanligaste form av syndabekännelse som vi känner är den som förekommer i våra dagliga böner. Vi kanske beder så: "Käre Fader i himmelen. Jag bekänner inför dig att jag har syndat därigenom att jag har ... och ... Jag vet att jag har gjort illa inför dig och sårat och bedrivit mina medmänniskor. Förlåt mig detta för Jesu, min Frälsares, skull." Om det inte är någon särskild tanke eller handling vi vill bekänna, kanske vår syndabekännelse stannar vid ordet i Fader vår: "Förlåt oss våra skulder ... Fräls oss ifrån

ondo." Om och när en människa beder om förlåtelse på detta sätt, för Jesu skull, då har hon också sina synders förlåtelse.

Det har varit både regel och sed i den kristna kyrkan att man går "till skrift", innan man går till Herrns Heliga nattvard. Att delaga i skriftermålet är detsamma som "att låta skrifa sig". Under lång tid gjordes detta alltid enskilt, alltså varje nattvardsgången eller i anslutning till denna. När sedan nattvardsgästerna blev många, övergick man från "enskilt skriftermål" till att bruka "allmänt skriftermål". Meningen var naturligtvis att de enskilda kristna ändå skulle uppsöka sin präst regelbundet för samtal och avlösning, men så fungerade det inte, utan det allmänna skriftermålet slog på många håll ut det enskilda nästan helt och hållet.

När vi nu behandlar ämnet "Om ni förlåter någon hans synder", är det framför allt det enskilda skriftermålet (bikten) vi skall befatta oss med, och då särskilt det skriftermål som begäres utan att det har samband med någon nattvardsgång. Hur går ett sådant enskilt skriftermål (en bikt) till?

Varför just prästen?

Först då en mycket vanlig fråga om prästens uppgift i sammanhanget: "Varför just en präst som själasörjare, varför inte en andligt sinnad lekman, man eller kvinna?" — Denna sak har två sidor. Å ena sidan kan man ofta få råd, hjälp och tröst av en förtrogen kristen vän. Man kan av denne t.o.m. få tilläggelse om syndernas förlåtelse. Men å andra sidan finns det flera skillnader mellan en sådan lekman och prästen. Vi kan här göra en jämförelse med vad som förekommer på sjukvårdens område. Det finns ju också där sådana "lekmän", som har en medfödd gåva både att förstå och att hela och som dessutom är ganska belastade i medicinska frågor. De kanske ger råd och hjälp intill en viss gräns, men när de inte vill eller orkar vara med längre, överlämnar de fallet åt läkaren. Denne kan inte "hoppa av" när något blir svårt, utan han får ta det fulla ansvaret. Så får också prästen göra. Han deltar inte i de stycken som intresserar honom, för att sedan

lämna den rådsökande. Allt detta beror på det fasta och trygga som ligger i uppdraget och ämbetet. Uppdraget är ju givet av Herren Jesus själv. Därmed sammanhänger också *tyrsnadsplikten*. Den bästa och snällaste vän kan i ett svagt ögonblick frestas att bryta sitt tyshetslöfte. Kanske har han inte ens givit något. Prästen behöver inte ge något sådant löfte. Tyrsnadsplikten är så absolut självklar, att den ligger i botten av hela uppdraget. Det vore också något fullständigt orimligt i prästens situation och enligt hans uppdrag, om han skulle berättat ens den minsta detalj av det han har hört i ett själavårdssamtal.

Vem som vill och behöver det kan vända sig till en präst och be om ett enskilt samtal. Man kan vända sig till församlingsprästen eller till någon annan präst som man har särskilt förtroende för. Men man bör i de allra flesta fall hålla sig till samma präst. Om man vill bekänna en synd (synder) och få syndernas förlåtelse sig tillsagd (det är alltså fråga om bikt i egenlig bemärkelse) bör man, när man söker kontakt med prästen, säga t.ex. så här: "Det är något jag vill bekänna" eller "Det är nödvändigt att vi får vara alldeles ensamma". Prästen förstår då vad det gäller. Han kan då också utlova en sådan tid och plats, art avskildheten tryggas och samtalet kan ske utan störning eller insyn.

Vad händer, när de båda sedan träffas? Det är den som söker hjälp som på enklaste och bästa sätt skall försöka uträtta sitt ärende och förklara sitt bekymmer och sin nöd. En del människor väntar sig faktiskt att bara de har hälsat och sagt att de vill ha hjälp, så skall prästen bara på deras utseende kunna tala om för dem vad felet är. Så går det inte till hos läkaren, och så går det inte till hos prästen. Hos läkaren är det länge patienten som talar, medan läkaren bara hör på och skriver. Även hos prästen är det mest den rådsökande som talar, däremot skriver inte prästen. Inga papperskorgar eller sopsäckar skall kunna avslöja hemligheten mellan de båda i själavårdssamtalen. Prästen bidrar gärna till samtalet med någon liten hjälpfråga då och då, annars är hans största hjälp och bidrag så långt lyssnande och tyrsnad. Medan han hör på kan han se den talande i ögonen eller också ha sin blick på en helt annan punkt i rummet, allt efter som den

rådsökande vill ha det. Detta ger sig av sig självt redan vid samtalets början.

Ett sakligt samtal

En sak behöver särskilt påpekas, när det gäller själasörijarens frågor, även om de är mycket få och korta, ibland självklara, ibland något överraskande. *Han frågar aldrig därför att han är nyfiken.* Inte ens en min hos honom förräder: "O, vad det här är spännande!" Han kanske rentav ser tråkad ut, även när mycket sensationella saker dras fram i en beaktelse. Han är som en läkare som för trehundra gången hör en sjukdomshistoria som tyder på magsår eller cancer. Läkaren gör ju inga utrop eller upphetsade kommentarer. Han uppför sig lugnt och sakligt, av omtanke om patienten. Så tar också själasörijaren lugnt och sakligt emot alla upplysningar, även från den som säger: "Det var jag som utförde mordet här i byn i förra veckan." Det är bara den, som vet att han går en stor Herres ärende och står i ett mycket ansvarsfyllt ämbete, som kan koppla bort sin egen person och sina privata tycken och känslor för att höra det som måste höras och göra det som måste göras.

Om nu prästen vid samtalet är fåordig och lågmäld, nästan helt tyst, så behöver det inte betyda att han är okunnig, oerfaren eller överrumplad av ett svårt ärende. Det beror på en helt annan sak: *Han vet, att varje ord och varje stavelse han nu talar är livsviktig.* De kan vara avgörande för tid och evighet för den som nu sitter framför honom. När han talar från predikstolen, är orden också viktiga. Men då kan åhörarna gå vidare, de kan tala med andra åhörare eller med sina vänner, de kan läsa vidare i sin bibel, de kan läsa en god predikan i en predikosamling och på något av dessa sätt få rättat det som prästen framställde fel eller mindre bra i sin predikan. Men här, i det enskilda samtalet, i biktens, kan det galla *det avgörande steget*, det som innebär skillnaden mellan liv och död.

Om prästen vid själavårdssamtalet synes vara så lugn och saklig, att han kan förefalla nästan ointresserad, är det trol-

igen inte beroende på hans läggning, på trötthet eller att han känner sig besvärad. Nej, om han har kunskap och erfarenhet i tillräckligt hög grad, måste han bete sig på det sättet. Känslorna är livsfarliga, och det i alla avseenden, vid ett sådant tillfälle. Ett själavårdssamtal måste från hans sida vara ett i allra högsta grad *sakligt samtal*. Det gäller därför att så långt det är möjligt rensa luften från känslor. Tänk bara efter! Vad skulle väl vara vinnnet, om prästen med ett engagerat och livfullt samtal spädde på känslorna, så att allt blev ljusst och kanske riktigt upprymt? Vad skulle den stämningen kunna hjälpa den rådsökande människan, när hon upplever t.ex. nästa måndagsmorgons gråa tristess? Det är saklighet som gäller och som kan hjälpa, när det är fråga om själens nöd. Men skall inte människorna hjälpas till frid? Ordet "frid" är ofta mycket missbrukat, ty verklig frid, SCHALOM, är inte en känsla utan ett sakligt läge, ett faktiskt rådande förhållande mellan Gud och människor. — Nu möter man just i själavården sådana människor som har upplevt "höga ting" i det andliga. Därefter har de kanske alltför mycket grundat sin tro och sitt hopp på känslor, på "livsligheten" i det andliga, och deras bekymmer är nu att de måste anklaga sig för att vara torra, ljumma och andligen döda. Om själasörijaren då spelar upp en känslornas vals för att få en sådan människa glad igen, då gör han *det enda som inte är tillåtet utan absolut felaktigt* i det fallet och i det läget. I stället för att nyktert och sakligt visa på den rätta vägen och den enda klipptasta grunden tar han sig för att bättra på känslornas falska grund!

Vad skall jag bekänna?

Många rådsökande gör sig det bekymret, när de skall biktas sig, att de måste bekänna *alla* synder. Måste man det? Kan man det? Man kan göra det på det sättet, att man tar dem alla i ett fäng och säger: "Jag har syndat på mångahanda sätt, i tankar, ord och gärningar." Så gör man ju i sin dagliga bön och i skriftermålet i kyrkan. Men här i biktens, vad gör man här? Det svaras så här i den Augsburgska beaktelsen:

”Samvetena böra icke betungas genom bekymret för uppräknandet av alla synder, emedan det är omöjligt att omnämna alla synder, som psalmsångaren betygar: Vem märker själv, hur ofta han felar? Jeremias säger också: Ett outrämsakligt och fördärvat ting är hjärtat framför allt annat. Men om endast de synder, som yppats bleve förläna, skulle samvetena aldrig kunna få ro, emedan man varken kan märka eller komma ihåg de flesta synderna.” Man kan således ge alla ängsliga människor det rådet, att de bör nämna de synder de kommer ihåg och särskilt sådana som plågar och ororar dem.

Alla präster varken ordnar eller leder själavårdssamtalen på samma sätt. Det bör därvidlag också finnas stor frihet. Men det finns vissa drag och moment som är särskilt nyttiga och värdefulla och som vi här bör nämna. De ingår faktiskt i Lilla Katekesen, men märkligt nog har de kommit bort alldeles i de flesta svenska upplagor. Luther skriver så här: ”Bikten består av två stycken, det ena, att man bekänner synden, det andra, att man får absolution eller förlåtelse av biktfadern såsom av Gud själv och icke tvivlar därpå, utan fast tror, att synderna därigenom förlätas inför Gud i himmelen. . . . Så skall du säga till din biktfader: 'Högvärldige, käre herre, jag beder dig att höra min bikt och för Guds skull uttala förlåtelsen till mig' . . . Men vet du alls ingen synd (vilket väl icke är möjligt), så säg icke heller någon särskild, utan tag förlåtelsen på den allmänna syndabekännelse, som du avlägger inför Gud hos biktfadern. Därpå skall biktfadern säga: 'Gud vare dig nådig och styrke din tro, amen.' Säg: 'Tror du också, att min förlåtelse är Guds förlåtelse?' 'Ja, käre herre.' Därpå säge han: 'Ske dig, som du tror. Och i kraft av vår Herres Jesu Kristi befällning förläter jag dig dina synder i Faderns och Sörens och den Helige Andes namn, amen. Gå i frid.'”

Här kan man fråga: Är det verkligen så enkelt att bekänna sina synder och få syndernas förlåtelse? Ja, varför skulle vi göra någonting svårare än det verkliga är enligt Jesu ord och löfte: ”Om ni förläter någon hans synder, så är de förlätta.” Så har man också under Kyriakans stora tider uppfattat denna sak. I Augsburgska bekännelsens Apologi heter det: ”Då samvetet får höra evangeliet predikas och avlösningen

förkunnas, fattar det nytt mod och undfar tröst. Och då Gud i sanning levandegör genom Ordet, meddelar nyckelmakten verkligen inför Gud syndaförlåtelse i enlighet med det ordet: Den som hör eder, han hör mig. Därför böra vi tro dens ord, som meddelar avlösningen, alldeles såsom vore det ett ord, som kommer från himmelen.”

Förlåtelsen får konsekvenser

Det som sker i avlösningen kan inte gå spårlost förbi. Det man först lägger märke till är kanske den tröst och sinnesfrid som följer, när synden är bekänd och avlösningen har meddelats. Men här måste vi återigen och mycket bestämt varna för känslor och stämningar. Det är inte, åtminstone inte i första hand, för att den rådsökande skall ”få tröst”, ”känna sig bättre”, ”uppleva frid” som vi har själavård, inte heller bikt med syndabekännelse och avlösning. *Själavårdens mål är att upprätta eller återupprätta livet i Gud.* Avsikten är att få ordning på det som är i oordning. Det som hände i det första syndafallet på jorden har på något sätt blivit aktuellt hos en enskild människa. Det skulle vara möjligt att ge många exempel på hur människor har blivit upprättade både som människor och som kristna därigenom att de har fått ta emot sina synders förlåtelse på det alla påtagligaste sätt i bikten. Men att ge sådana exempel vore som att förträda hemligheter.

Syndernas förlåtelse får också andra konsekvenser. Det gäller även i de fall då det är människor vi har sårat eller på annat sätt skadat genom vår synd. Det går naturligtvis inte att söka förlåtelse hos Gud och sedan låta den drabbade människan ha det som hon har det och reda sig bäst hon kan. När någon bekänner en sådan synd inför prästen, brukar man därför komma överens om att den som bekänner också skall söka upp sin ”broder” (Matt. 5:23) för att reda upp sitt mellanhavande med honom. I vissa fall kanske detta tar tid, och då kan ett sådant uppklarande av saken också gå före syndaförlåtelsen i bikten.

Biktens faror

Finns det inga faror förbundna med bikten? Jo, naturligtvis, eftersom alla goda ting och ordningar kan missbrukas. En allvarlig fara bör särskilt nämnas. Den inträffar, *om man förtrosar på själva bruket av bikten*. Man säger då ungefär så här till sig själv: "Eftersom andra inte brukar detta goda ting, medan jag däremot gör det, så måste jag väl vara en särdeles god kristen." Eller också intalar man sig, att Gud skall visa särskilt stor nåd mot en kristen som uppför sig så väl. Om man tänker så, har man börjat förlita sig på en egen rättfärdighet i stället för på syndernas förlåtelse för Kristi rättfärdighets skull.

Den allra största faran, förbunden med bikten, är dock en annan: *faran att man inte alls brukar den*. Det är den fara som både de enskilda människorna och de kristna församlingarna borde beakta. Ty "att avlösningen brukas är av vikt för Kristi kropp. Synden innebär inte blott en angelägenhet för den enskilde och för hans förhållande till Gud. Han är ju en lem i Kristi kropp, och detta betyder att hans oförlätna synd innebär ett hot, en fara för församlingen. 'Syndens smitta' hotar ej blott lemmen/utan/der hela. Avlösningen är därför en makt att bruka, ej att låta ligga, för hela församlingens skull... Guds evangelium är evangeliet om syndernas förlåtelse, om avlösningen i kraft av Guds ord. Så har Kristus överlåtit åt de prästerliga förvaltarna av evangeliet att bruka nyckelmakten, på det att Kristi församningsverk ej skall ligga till ingen nytta, och för att församlingen skall frälsas från den oförlätna syndens fara" (A. Adell: I Guds rika hus, s 48 f).